STICHTING
Fort aan den Hoek van Holland

AUGUSTUS 2011

FORT ORDONNANS

UITGAVE: NEDERLANDS MILITAIR KUSTVERDEDIGINGSMUSEUM "FORT AAN DEN HOEK VAN HOLLAND"

Huur van ons Fort dramatisch omhoog ?

van de redactie

Het bestuur van de stichting Fort aan den Hoek van Holland, geconfronteerd met de aankondiging van een exorbitante huurverhoging, heeft besloten de publiciteit en de steun van de politiek te moeten zoeken in de strijd om het voortbestaan van het museum.

En dat heeft gewerkt, diverse publicaties en een uitgebreid debat in de Rotterdamse gemeenteraad hebben ervoor gezorgd dat het probleem op de politieke agenda staat. Wij zijn zeer benieuwd naar de afloop en willen u, direct betrokkenen, Medewerkers, Oud Gedienden, Begunstigers en relaties, via deze Ordonnans, daarvan op de hoogte houden.

Beschikt u over internet? Dan kunt u het debat volgen op de website van de gemeente Rotterdam, Actualiteitenraad van 16 juni 2011. Interessant zijn ook de reacties op het TV interview bij TV Rijnmond, te volgen bij uitzending gemist van 6 juni 2011.

Gelezen in de Hoekse Krant van 23 juni 2011

Vragen over huurverhoging Fort.

Het Fort aan den Hoek van Holland is geconfronteerd met een huurverhoging die in totaal zeventig keer hoger is dan tot nu toe.
Betaalde de instelling tot op heden rond de 2.500 Euro per jaar, het museum heeft nu bericht gekregen dat de huur voortaan 135.000 Euro moet gaan bedragen.
Reden voor het CDA er vragen over te stellen aan het Dagelijks Bestuur van de Deelgemeente. Fractievoorzitter Jacco van Dam - wil weten wat de reden is om deze absurde huurverhoging zoals wij het noemen, door te voeren en wat voor actie het Dagelijks Bestuur gaat ondernemen.

Daarnaast is de huurverhoging inmiddels ook aangekaart door het CDA in Rotterdam, waar het onderwerp in de actualiteitenraad werd behandeld.
"Alle fracties en ook wethouder Karakus vinden dat er een oplossing moet komen voor de exploitatie van het Fort en hij geeft aan met drie mogelijke exploitanten (commercieel) in gesprek te zijn om de kosten van de huur die gestegen is van 2269 naar 135.000 Euro te kunnen laten betalen door het bestuur van het Fort. Als Karakus geen exploitant vindt dan komt hij terug naar de gemeenteraad", aldus Jacco van Dam.

STELLING van de Echo Week:

Huurverhoging van Fort aan de Hoek kan echt niet!

Het OBR
(Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam)
wil maatschappelijk vastgoed kostendekkend verhuren.

Dit houdt in dat bijvoorbeeld maatschappelijke en culturele instellingen die voor een charmant prijsje iets mochten huren nu met een exorbitante huurverhoging te maken krijgen!

De stelling van deze Echo week luidt:

De huurverhoging van het Fort aan den Hoek van Holland kan echt niet!

Reageer via
j.vink@echo.nl
of via info@forthvh.nl
of per post naar de redactie van de Ordonnans.

INHOUD

2
Rotterdamse raad trekt aan de bel

2 + 3
Nieuwe techniek in diverse diorama's

4
Vineta in 't Spanjaarsduin

5
Botten gevonden

Gelezen in de Echo, weekblad voor Hoek van Holland en Maassluis, van 22 juni 2011,

Huur Fort aan den Hoek van Holland dramatisch omhoog.

Rotterdamse raad trekt aan de bel.

Door Anne-Rose Hermer

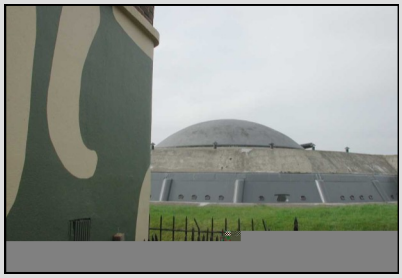

Het OBR, Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam wil maatschappelijk vastgoed kostendekkend verhuren. Dit houdt in dat bijvoorbeeld maatschappelijke en culturele instellingen die voor een charmant prijsje iets mochten huren nu met een exorbitante huurverhoging te maken krijgen!

Het Fort aan den Hoek van Holland is een van de instellingen die voor een onaangename verrassing kwam te staan.
De huur gaat omhoog van 2269 Euro per jaar naar maar liefst 135.000 euro, een huurverhoging van 5800%. Op dit moment betaalt het OBR bijvoorbeeld ook zaken als stookkosten (50.000 Euro)) en verzekeringen (13.800 Euro). Verder is de huidige huur niet de marktprijs. Wanneer de huurverhoging zou ingaan, is niet precies bekend.

Mogelijk verloopt dit in meerdere fases.
Niet alleen de deelraadgemeentelijke politiek van Hoek van Holland is niet blij met deze huurverhoging. Het CDA en D66 in de Rotterdamse gemeenteraad trokken aan de bel voor het behoud van het Fort, een Rijksmonument dat onlangs is gerestaureerd dankzij subsidie van het Rijk en de gemeente.

Volgens Wil Meier, voorzitter van de Stichting Fort aan den Hoek van Holland, trekt het museum jaarlijks ongeveer 18.000 bezoekers, onder wie een heleboel scholieren. Er zijn ook leskisten voor scholen beschikbaar. De Stichting is echter niet de exploitant, maar het Nederlands Militair Verdedigingsmuseum. 'Inmiddels is verhuurder OBR op zoek naar een nieuwe exploitant. Onze communicatie met hen is nog al eenrichtingsverkeer.

Hun houding is heel stug.
Wij vragen ons serieus af of het zal lukken om een exploitant te vinden die het aandurft om voor dit bedrag het Fort te huren. We hebben vrijwel het hele Fort in gebruik.
De vertrekken die eventueel nog geëxploiteerd zouden kunnen worden, kampen ondanks de restauratie met vochtproblemen. Hoe denkt het OBR hiermee om te gaan?
Gemeenteraadslid Ruben Mink (CDA) is in ieder geval blij met de toezegging van wethouder Karakus om de raad op de hoogte te houden van de gang van zaken. 'Als er een exploitant wordt gevonden, of het Fort echt met voortbestaan wordt bedreigd, dan wordt de gemeenteraad op de hoogte gesteld', aldus Mink.

Misschien wil de raad overgaan tot een extra subsidie als de jacht op een nieuwe exploitant mislukt. Het Fort aan den Hoek van Holland is niet alleen een museum, het gaat om cultureel erfgoed. In mei 1940 vond hier de laatste ministerraad op Nederlandse bodem plaats voordat de ministers en de Koningin naar Londen vertrokken.

De stelling van deze Echo week luidt :

De huurverhoging van het Fort aan den Hoek van Holland kan echt niet!

Reageer via j.vink@echo.nl of via info@forthvh.nl of gewoon per post naar de redactie van de Ordonnans.

— 1 • ' Ÿ Ž › œ Ž 1 ' ˜ › Š – Š œ 1 £ ž • • Ž — 1 • Ž • Ž — 1 komen of aangepast worden.

Bezoekers die het Fort en het museum regelmatig bezoeken weten het allang, het museum probeert zich steeds te vernieuwen om zo steeds weer aantrekkelijk te blijven voor vaste en nieuwe bezoekers.

Een groot aantal lezers van de Ordonnans weet zich nog zijn eerste bandrecorder te herinneren, de cassetterecorder was een revolutie, die kon zomaar mee naar het bos of strand. De uitvinding van de CD was het sein om de grammofoonplaat vaarwel te zeggen, maar de vooruitgang in de techniek gaat zo snel dat je nu al nauwelijks meer een CD speler kunt kopen. SD kaarten en MP3 zijn de kreten van dit moment. ***Vervolg op pagina 3***

Nieuwe dioramas's vallen meteen op, maar techniek behoort men niet te zien maar kan alleen ervaren worden. In vele diorama's speelt geluid een belangrijke rol, het achtergrond geluid is er niet alleen om de stilte te verdrijven maar probeert een meerwaarde te geven aan het diorama.

Door het geluid op de achtergrond ervaart men het verhaal intensiever. In de tijd van de stomme film wist een pianist de spanning al behoorlijk op te voeren, en wat is een horrorfilm zonder snerpend grind op het juiste moment. Ook in het museum wordt op vele plaatsen geprobeerd de diorama's levendig te maken met geluid en muziek op de achtergrond.

Schermbeeld van het computerprogramma ADOBE voor de samenstelling van de geluiden in de diverse diorama's

Bij de meeste diorama's in het Fort is er nu ook begeleidend geluid. Er staan diverse oude CD spelers te draaien die centraal in een kast staan en met lange kabels verbonden zijn met de luidspreker in het betreffende diorama. Die centrale opstelling is nodig om het geluid te starten, een gewone CD speler start niet automatisch als deze aangezet wordt. Ook hier steeds meer storingen terwijl het onderhoud aan deze installatie steeds moeilijker wordt, ook hiervoor zijn nauwelijks meer onderdelen te verkrijgen. En dus zijn er nu een aantal diorama's waar geen enkel geluid meer te horen is.

Reden voor de Technische Dienst om uit te zien naar een alternatief. Bij de opbouw van een nieuwe expositie wordt de installatie van het geluid (en het licht) begeleid door het bedrijf VinQ. En dit bedrijf heeft daarbij de MP3 speler gebruikt en geïntroduceerd in het Fort, kleine handzame apparaatjes met als geluidsdragers een USB stick of een SD kaart, zo'n zelfde kaart als die in de moderne fototoestellen het filmpje heeft vervangen.

De voordelen zijn aanzienlijk. Deze MP3 spelers zijn relatief goedkoop, ongeveer € 30 per speler, en kunnen lokaal in het diorama geplaatst worden. Zodra er spanning op het apparaat staat komt er geluid uit, dus geen lange kabels meer nodig. Met de nieuwe apparaten hebben we voorlopig geen last meer van storingen en als die optreden kunnen ze lokaal verholpen worden. De mediaplayer die gebruikt gaat worden is klein, dus kunnen ze overal in het diorama geplaatst worden.

De speler is voorzien van een aansluiting voor SD kaarten of USB stick en staat geschakeld met het lichtnet. Als de knop aangezet wordt gaan de mediaplayers ook aan, ze zijn ingesteld op herhalen (repeat) en zullen dus constant geluid blijven geven zolang er spanning op staat.

Gedacht wordt nog om vanwege het milieu en de energiebesparing met een bewegingsmelder geluid en licht alleen te activeren als er echt bezoekers bij het betreffende diorama's komen.

Maar met het aanschaffen en ophangen van de MP3 spelers zijn we nog niet klaar, je kunt er geen oude grammofoonplaat, cassettebandje of CD in stoppen, het geluid zal overgezet moeten worden op de nieuwe dragers als USB stick of nog moderner de SD kaart. Want wat is MP3? MP3 (MPEG layer 3) is een techniek om een grote hoeveelheid geluid digitaal in een computer op te slaan en te bewerken op een manier dat de geluidsbestanden relatief klein in omvang blijven.

Als eerste zullen stukjes geluid bij elkaar gezocht moeten worden die betrekking hebben op het diorama. Dat kan zijn van het oude bandje of CD, of geheel nieuw. Met het audio computer programma Adobe worden de stukjes achter en onder elkaar gemonteerd en verder bewerkt door stukjes harder of zachter te laten klinken. De bezoeker / luisteraar moet de idee krijgen dat het echt is.

Als dat allemaal goed klinkt wordt het geluid als een WAV bestand opgeslagen in de computer (Een WAV bestand is een standaard geluidsbestand met de hoogst mogelijke kwaliteit) en daarna verkleind naar een MP3-bestand en op een SD kaart of USB stick opgeslagen. Het bewerkte of nieuwe geluid is nu klaar voor gebruik. Dit gaat zeker veel tijd kosten. Als proef is de installatie in kamer 50 - het diorama met het achterdek van de mijnenveger - vervangen.

Maar helaas voor het vele werk, alleen als je er opmerkzaam op gemaakt wordt hoor je de enorme verbetering van het geluid. Je hoort nu duidelijk dat het dek geschrobd wordt en dat de aardappelschillen in het water plonsen. En dat is natuurlijk ook meteen een compliment voor de maker.

Centrale opstelling van de CD-spelers voor het geluid van verschillende diorama's

De handzame MP3-speler met USB of SD geluidsdrager.

Het is de bedoeling dat in de volgende diorama's de oude geluidsinstallatie zal worden vervangen of, als er nu nog geen geluid is, van geluid zal worden voorzien :

Kamer 2	**- het kabinet de Geer in het Fort**
Kamer 4	**- de telefoon centrale**
Kamer 8	**- de huwelijksceremonie**
Kamer 16	**- verblijf / slaapkamer van de Duitse bakkers**
Kamer 17	**- verblijf / slaapkamer van de Marine seiners**
Kamer 18	**- verblijf / slaapkamer mobilisatie 1914**
Kamer 32	**- Regina Rifles bij D-day**
Kamer 33	**- MG bunker**
Kamer 47	**- bunker 501**
Kamer 44	**- Flak 3,7 met zoeklicht**
Kamer 76	**- apotheek en spreekkamer Dokter**
Kamer 77	**- ziekenafdeling**

en er zullen er zeker nog meer volgen. En dat gaat dus zeer veel tijd kosten, niet alleen moeten zoals uitgelegd de geluidsfragmenten bij elkaar gezocht worden, overgezet worden naar de computer en bewerkt tot een geheel, daarnaast moeten ook de luidsprekerboxen en de spelers geplaatst worden in de diorama's. Op dit moment is één vrijwilliger bezig met deze klus, maar gezien het vele nog te verrichten werk bij deze een oproep voor hulp.

Meerdere handen maken gecompliceerd, maar wel lichter werk.

Marine Kustenbatterie Vineta in het Spanjaardsduin.

In het duingebied ten noorden van de Strandweg te Hoek van Holland, het Spanjaardsduin, bouwde de Duitse Kriegsmarine in 1940 de middelzware kustbatterij 'Vineta'. Naar goed Duits Marine gebruik werden alle bouwwerken van de Marine vernoemd naar een schip uit de rijke historie van de Duitse (Kaiserliche) Kriegsmarine, in dit geval de kruiser Vineta. Deze batterij bestond uit vier geschutsbunkers met 15 cm kustgeschut, een vuurleidingsbunker en een commandobunker, enkele stukken luchtdoelgeschut (Flak), anti-tank geschut alsmede munitie- en manschappenbunkers. Helaas wordt, onder andere door het Zuid Hollands Landschap, dit gebied tegenwoordig als Vineta-duin aangeduid, historisch gezien dus volledig onjuist.

Ž › " ˜ – œ • 1 — Š Š – 1 ' — Ž • Š

Ingang met wacht voor de Marine Kustenbatterie aan de Strandweg in Hoek van Holland in 1943.

Vineta is een verloren stad aan de Duitse Oostzeekust. De stad is ook bekend als Vinneta, Jumneta, Niniueta, Immuueta en Jomsburg. De weinige gegevens die er over bekend zijn duiden aan dat de stad een bloeitijd beleefde van de 8e tot de 12e eeuw. De stad was voor die dagen erg groot, 40.000 tot 60.000 inwoners, en rijk en werd het Constantinopel van het noorden genoemd. De inwoners waren geen Katholieke Christenen. Wat zij wel waren is niet duidelijk. Mogelijk Arianen of Orthodoxen, maar waarschijnlijk heidenen. Verder naar het oosten was in die dagen Litouwen ook nog heidens. In de tijd van de Kruistochten besloten de Deense buren daarom dat zij niet helemaal naar Jeruzalem hoefden te reizen om een bijdrage tot de Christenplicht te leveren.
In 1147 vielen zij de stad aan. In een document van 1170 wordt gemeld dat de Denen de stad tot op haar grondvesten verwoest hadden. Archeologen hebben al sinds jaren geprobeerd de ruïnes te vinden. Er is een aantal plaatsen aan de Baltische kust waarvan men vermoedt dat Vineta er te vinden zou zijn. De eilanden Usedom en Ruden worden genoemd, maar ook het naburige Wolin aan de Poolse kant van de grens.
Ook de streek rond Barth in Voor-Pommeren is een mogelijkheid.

De sage van de losbandige prinses van Vineta.

In de stad Vineta kwamen veel zeelieden en ridders om te drinken en plezier te maken. Dit waren mooie, sterke en levenslustige mannen. De stad werd bestuurd door een koning die een mooie dochter had. Deze prinses had een grenzeloos verlangen naar mannen en sex.
Ze zwierf vermomd door de stad en bezocht herbergen en de smerigste kroegen. In die zaken koos ze een man uit en nam hem mee naar het paleis. Ze hield zich de hele nacht met die man bezig. In de ochtenduren was de man dood van uitputting. Niemand, hoe sterk ook, overleefde haar niet te verzadigen lust. Na afloop liet ze het lijk in zee gooien.
Dit gebeurde in een baai waar de stormen de golven tegen de rotsen lieten beuken. Omdat geen enkele man haar verlangens kon stillen werden deze alleen maar heftiger. De mensen zagen haar regelmatig over het strand lopen en hoorden haar zingen voor de Oceaan waarmee ze de liefde wilde bedrijven. Alleen de Oceaan, zo zong ze, was groot en krachtig genoeg om haar begeerte te bevredigen.

Muursteen aan de Oostzeekust van de Prinses van Vineta.

Op een nacht hield ze het niet meer uit. Naakt verliet ze het paleis en liet het lijk van haar laatste minnaar achter in bed. Het was een stormachtige nacht. Het zeewater geselde de dijken die de stad beschermden. Ze liep het havenhoofd op en opende wijd de grote bronzen poort. Die poort had haar vader laten bouwen om de stad te beschermen. Het water van de Oostzee drong nu de stad binnen, overmeesterde de prinses, maakte haar tot zijn vrouw en hield de verdronken stad als zijn bruidschat.
Zo werd de schatrijke grote stad Vineta verzwolgen door de golven van de Oostzee en ging ten onder aan de grenzeloze verlangens van de dochter van de koning. Vissers horen elke dag om 12 uur 's-middags de klokken over het water galmen.

De Kruiser S.M.S. Vineta

In 1899 werd door de Duitse Keizerlijke Marine de gepantserde kruiser S.M.S. Vineta in dienst gesteld. Het oorlogsschip werd gebouwd bij de Keizerlijke scheepswerf in 1895 en was actief van 1899 tot 1920.
Onder andere rond 1900 voor de kust van Brazilie, waar zij bekend werd door een filatelistische aktie van de kassier.
Het Vineta-provisorium is een Duitse hulpuitgifte van een postzegel, op 13 april 1901 gemaakt aan boord van de SMS Vineta.
Omdat Germania-postzegels van 3 pfennig niet voorradig waren, werden postzegels van 5 pfennig doormidden geknipt en handmatig voorzien van een paarse handstempel-opdruk "3PF". De kassier verkocht deze geïmproviseerde postzegels aan de opvarenden.

Post, gefrankeerd met deze hulpuitgifte, werd op 17 april 1901 vanuit Pernambuco (Brazilië) naar Duitsland verzonden. Zomer 1901 werd de bemanning van de Vineta afgelost om met de "Mainz" naar Duitsland terug te varen. Een paar zegels van het Vineta-provisorium zijn op de Mainz gebruikt en afgestempeld. Er zijn slechts 600 exemplaren van deze postzegel uitgegeven, die vaak gewoon zijn gebruikt, zodat deze postzegel nogal zeldzaam is. Het schip werd tot 1914 ingezet bij de kustverdediging. Van november 1914 tot 1920 was het een logiesschip. In 1920 werd het oorlogsschip gesloopt.

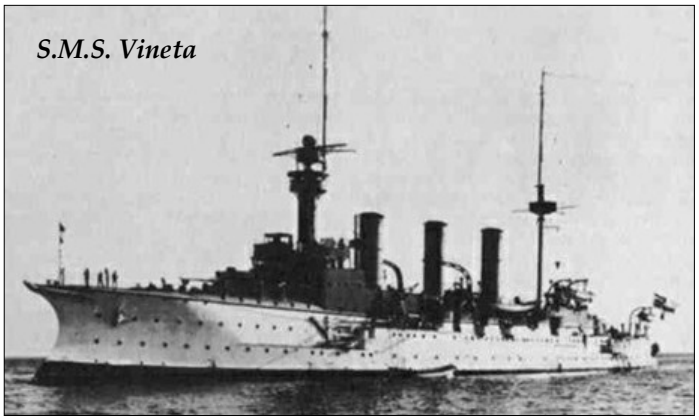

S.M.S. Vineta

Archeologisch onderzoek van botten uit de Fortgracht.

(met dank aan Theo Alders, slager te Hoek van Holland.)

In het kader van de restauratie heeft de architect bedacht dat de betonvloer in de droge gracht vervangen moest worden door een volgens hem authentieke straatstenen bestrating.
Het resultaat mag er zijn, maar dat is voor dit verhaal niet van belang. Bij het verwijderen van het beton werden enkele verrassende vondsten gedaan. Eindelijk konden we reconstrueren hoe de afwatering liep en vonden zoals eerder op het Fortterrein potjes, flessen, constructieonderdelen etc..
Maar ook kwamen onder deze betonvloer van de droge gracht een aantal beenderen tevoorschijn.

Intrigerende beenderen van onder het beton in de Fortgracht.

Hoe kwamen die botten daar en van wie waren ze afkomstig. Dierlijk of misschien zelfs menselijk? Op de TV komen de meest gruwelijke verhalen te voorschijn als Bones gaat graven, waarom zou in de wat donkere tijden in de geschiedenis van het Fort ook hier niet iets verstopt zijn wat het daglicht niet kon verdragen. Detectivewerk dus.
Bij de bouw van het Fort is alles gedaan om het Fort te beschermen tegen vijandelijke aanvallen met bommen en dat soort spul, dikke(re) muren tegen bominslagen vanaf de Waterweg zijde, een dikke grondlaag op het toch al stevige dak. Eerst na de oplevering van het Fort in 1888 is het vliegtuig uitgevonden. Waardoor het Fort ineens kwetsbaar geworden was voor bominslagen vanuit de lucht – niet het eerste en laatste wapen dat bij aflevering alweer verouderd was / zal zijn.
Ter bescherming tegen de gevolgen van het neerkomen van een bom uit een vliegtuig hebben de Duitsers ongeveer in 1943 een zogenoemde scherfmuur ter bescherming van de achterliggende verblijven aangebracht. En een betonvloer in de gracht om de inslag te beperken. Daarmee is een belangrijk gegeven voor de datering van de vondsten beschikbaar.
Zie de foto gemaakt door OudGediende mevr. Dorreboom, MARVA telexiste in 1947.

De botten en alle andere vondsten, die nu bij de restauratiewerkzaamheden onder de betonvloer vandaan kwamen, moeten dus minstens stammen uit de tijd van voor 1943.
Een kist vol botten is verzameld en ze zijn daarna voorzichtig met echte zeep en veel water schoongemaakt. Maar wie zou ons kunnen vertellen in welk of wat soort lichaam de botten in hebben gezeten?
We hebben de vraag voorgelegd aan het Natuur Historisch Museum in Rotterdam, maar helaas is daar niet op gereageerd. In deze tijd van supermarkten zijn er niet zoveel mensen meer die geschoold zijn in het determineren van lichaamsonderdelen, maar gelukkig hebben / hadden we in het dorp dat Hoek van Holland is, nog enkele echte slagers.
En was Theo Alders, inmiddels als slager met pensioen, bereid om de botten te bekijken. In zijn werkzame leven heeft hij heel wat dieren geslacht of reeds geslachte dieren voor verdere consumptie verder ontleed en wist dus precies te vertellen wat voor botten wij gevonden hadden. Het blijken varkens en runderbeenderen te zijn.

Ribstuk van een rund met atlas.

Scherfmuur en betonvloer in de Fortgracht .
(Foto uit 1947 van MARVA mevrouw Dorreboom.)

Van het varken is een achterpoot met heupbeen en van het rund is een hals en ribstuk te herkennen. En dat zou niet onmogelijk zijn. Immers de botten zijn vrijwel voor het raam van de keukens gevonden die in kamer 83 en 86 van de buitenring aanwezig waren.
In de museumkeuken in kamer 83, oorspronkelijk de keuken voor de officieren, zit de kok nu te genieten van een Barbara, want als kok heeft hij niet veel meer te doen. In het begin van de 20e eeuw was het gebruikelijk dat koks grotere delen van geslachte dieren verder zelf voor verdere consumptie moesten ontleden en kennelijk werden niet verder bruikbare botten het raam uitgekieperd. Slager Alders heeft wel geconstateerd dat hier geen dieren geslacht werden, er zijn / waren geen voorzieningen om het daarbij weggutsende bloed op te vangen of af te voeren.

Helaas, spannender kunnen we het niet maken. Maar het was leuk om ook dit stukje Fort historie terug te halen en te kunnen verhelderen.

Achterpoot van een groot varken met heupbeen.

Nederlands militair kustverdedigingsmuseum "Fort aan den Hoek van Holland"

Bezoekadres: Stationsweg 82, 3151 HS Hoek van Holland - Postbus 9, 3150 AA Hoek van Holland
Telefoon: 0174-382898 - Postbank 126457 - Internet: www.forthvh.nl - E-mail: info@forthvh.nl

Maak een reis door het verleden. Kijk in de soldatenkamers vanaf 1890 en de vergadering van het Nederlands kabinet van mei 1940. Neem kennis van de kustverdediging en beleef de strijd om onze bevrijding in het best bewaarde pantserfort van Nederland.

Openingstijden

Het museum is voor individueel bezoek geopend het ***eerste weekend*** van de maanden februari t/m november op zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur en op zondag van 12.00 tot 16.00 uur.
Een rondwandeling duurt ongeveer twee uur. Met behulp van korte teksten krijgt men uitleg bij de exposities.
Met een ***Museumgids*** (te koop voor ***€ 1,50*** bij de ingang) in de hand krijgt men over de hele route door het fort technische en achtergrondinformatie.
De toegangsprijs bedraagt tijdens deze ***eerste weekenden*** voor volwassenen € 5,50. Voor kinderen tot 12 jaar en personen van 65+ € 3,50. Kinderen tot 4 jaar en begunstigers hebben gratis toegang. Met de Museumkaart of Rotterdampas wordt het respectievelijk € 4,00 of € 2,00 p.p.

Rondleidingen

Tijdens de **zomervakantie** in juli en augustus staan op dinsdag, woensdag en donderdag om 13.00 uur **en** om 14.30 uur ervaren rondleiders klaar om u te begeleiden bij een complete rondleiding. Tijdens de overige vakantieperiodes is de aanvangstijd 13.30 uur.
Ook op vele zondagen, uitgezonderd het eerste weekend van de maand, zijn er rondleidingen. Deze zondagrondleidingen beginnen om 13.00 **en** om 14.30 uur. Voor al deze rondleidingen geldt dat vooraf aanmelden niet nodig is.
Deelname kost voor volwassenen € 6,- en voor kinderen tot 12 jaar € 4,-. Kinderen onder de 4 jaar hebben gratis toegang. Met de Rotterdampas wordt het respectievelijk € 4,50 of € 2,50 p.p.
De precieze data staan vermeld op onze website **www.forthvh.nl** of zijn telefonisch op te vragen via 0174-382898.
Tijdens de kofferbak-zondagen en op de dinsdagen en woensdagen in de zomervakantie is het ook mogelijk om zelfstandig de exposities te bekijken van 13.00-15.30 uur. De toegangsprijs is als bij de eerste weekenden.

Op afspraak

Voor groepen van minimaal 10 personen kunnen het hele jaar - behalve op zondag- rondleidingen worden georganiseerd.
Voor zaterdagavond en zondagochtend geldt de voorwaarde dat de groep uit minimaal 30 personen moet bestaan.
De kosten bedragen € 6,- p.p.
Voor een afspraak kan contact worden opgenomen met het Fort, tel. 0174-382898, fax 0174-310128, of e-mail info@forthvh.nl
Voor **scholen** en onderwijsinstellingen geldt een tarief van € 3,50 per leerling en/of begeleider.

Bijeenkomsten

Voor groepen van particulieren, verenigingen of bedrijven kan, voor of na de rondleiding, in de ambiance van het Fort een bijeenkomst worden gehouden. Dat kan zijn een conferentie, een receptie, een reünie of een samenzijn in gasterij Barbara.
Basis is steeds de toegangsprijs met rondleiding.
Voor catering en andere voorzieningen zijn optioneel.
Nadere informatie is verkrijgbaar bij het Fort: tel. 0174-382898.

Mindervaliden

Het Fort is voor een groot deel toegankelijk voor mindervaliden. Rolstoelen staan gereed bij de ingang.

Colofon

De Fort Ordonnans verschijnt onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de stichting Fort aan den Hoek van Holland

In ***deze*** Fort Ordonnans bijdragen van:

Dick Ruis, Hans Jonker, Wout Hoogvliet, en Theo Alders.

Met dank voor de bijdragen van de Hoekse Krant, De Echo en gegevens uit Wikipedia.

Lay-out & Druk:
Johan Koopmans en Hans Jonker

Waar te vinden?

Het museum vindt u aan de Stationsweg 82, Hoek van Holland.

Per auto: E25 of E30/A20 naar Hoek van Holland en daar op de ANWB bewegwijzering de aanduiding 'Havens 1000' volgen.
Per trein: elk half uur vanaf Rotterdam naar NS Station Hoek van Holland Haven of Strand.
Per bus: vanaf Den Haag Houtwijklaan lijn 35,
Naar halte Station Hoek van Holland Haven en dan 10 minuten lopen langs de Berghaven en Stationsweg.
Per fiets: fietspaden vanaf Rotterdam en Den Haag.

Wordt begunstiger van het Fort!

Het Nederlands Kustverdedigingsmuseum Fort aan den Hoek van Holland wordt volledig door vrijwilligers in stand gehouden. Financieel is het Fort afhankelijk van entreegelden, projectsubsidies, begunstigers en sponsors.

Men kan ***begunstiger worden*** door aanmelding bij het bestuur. Voor de bijdrage van tenminste € 15,- per jaar ontvangt men een acceptgiro. Met een eenmalige bijdrage van € 250,- wordt men ***'Begunstiger voor het leven'*** met dezelfde rechten maar zonder de jaarlijkse betalingsplicht. De begunstiger ontvangt een begunstigerskaart, waarmee men ***gratis toegang*** heeft tot het museum tijdens de openstellingen.
De begunstiger ontvangt de Fort Ordonnans.

Bedrijven kunnen ook ***sponsor worden***. Men krijgt dan een naamsvermelding op het sponsorbord. De bestuurskamer is beschikbaar voor directiebijeenkomsten en het bedrijf krijgt gratis toegang tot het museum. De toegangskaart geldt voor twee personen per bezoek als het museum is opengesteld.
Sponsors betalen een bijdrage van min. € 150,- per jaar.